

Zaolzie 1938: Mniej znane aspekty aneksji w świetle polsko-czeskich relacji

Data publikacji: 19.12.2024 15:00

Ostatni tegoroczny wykład Międzygeneracyjnego Uniwersytetu Regionalnego Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego w RC poświęcony był mniej znanym aspektom aneksji Zaolzia przez Polskę w 1938 roku. Prelekcję, która odbyła się 11 grudnia, poprowadził Daniel Korbel – polski historyk specjalizujący się w badaniu polsko-czeskich relacji, zwłaszcza w latach 1918-1920 i 1938-1939. W trakcie wykładu omówiono m.in. politykę narodowościową Polski na zajętych terenach, sytuację ludności czeskiej i polskiej oraz stosunki między Polską a Czechosłowacją.

Daniel Korbel – polski historyk, w trakcie wykładu nt. Zaolzie 1938: Mniej znane aspekty aneksji w świetle polsko-czeskich relacji. mat.pras.OX.PL

– Chciałem zwrócić państwa uwagę na to, że ja nieprzypadkowo cały czas posługuję się polskimi książkami, polskimi publikacjami, do minimum ograniczam źródła czeskie po to właśnie, żeby pokazać państwu, że to nie jest „tajemna wiedza” i że to nie jest czeska propaganda. To jest druga strona medalu. Możemy o tym nie mówić, ale jeżeli to nie jest tajna wiedza, to powiedzą to za nas inni. Na przykład jacyś bojowo nastawieni czescy historycy, którzy wyciągną z tych prawdziwych faktów to najgorsze. Więc moim zdaniem jeżeli będziemy sami z podniesionym czołem mówić i o tych dobrych i o tych złych rzeczach, a na tym polega obiektywne pokazywanie prawdy historycznej, to uważam, że jest to naprawdę dobre wyjście — podkreślił sens „wywlekania” tych niewygodnych dla Polaków faktów z czeluści archiwów na światło dzienne.

Czego prelegent nie omówił

Na wstępie prelegent poinformował, że nie będzie omawiał szerzej sytuacji ludności polskiej Zaolzia i przymusowej jej czechizacji w okresie 1920-1938, ale nie dlatego że nie chce mówić o niewygodnych faktach dla Czechów, ale z braku czasu i trzymania się w związku z tym brakiem głównego tematu wykładu. Podał kilka źródeł opisujących czechizację w okresie międzywojennym, m.in. książki:

Zaznaczył także że nie będzie omawiał polsko-niemieckiej antyczeskiej współpracy z roku 1938, ale nie dlatego że ten temat jest negatywny dla oceny działań polskich polityków, a tylko z braku czasu. Dla zainteresowanych wskazał łatwo dostępne źródła wiedzy:

Niewygodna „druga strona medalu”

Skupiając się na rzadko przytaczanej w polskiej przestrzeni publicznej niewygodnej „drugiej stronie” kwestii aneksji Zaolzia w 1938 roku Korbel omówił m.in. wielką akcję propagandową poprzedzającą aneksję, m.in. wielkie manifestacje organizowane we wrześniu 1938 w całym kraju ilustrując bogato swe wypowiedzi archiwalnymi zdjęciami i skanami dokumentów.

Prelegent w swym wykładzie m.in. obalił propagandowy mit uprzedzania Niemców w zajęciu Bogumina czy nawet walk z nimi o to miasto w 1938 r.

Przypomniał też, że m.in. gen. Władysław Bortnowski, Piotr Feliks, dr Wacław Olszak i dr Bogusław Kożuszniak próbowali — bezskutecznie — bronić Czechów przed represjami i wygnaniem.

Korbel zaprezentował także dziesiątki list osób skazanych na wygnanie, również takich, którzy urodzili się i żyli na Śląsku Cieszyńskim za Olzą od czasów austriackich:

Czadeckie, Spisz i Orawa

Na koniec omówił dalsze działania władz polskich wobec Czecho-Słowacji: ultimatum i starcia zbrojne przy zajęciu terenów w czadeckim, na Orawie i Spiszu, a także wielką akcję terrorystyczną „Łom” na czechosłowackiej Podkarpackiej Rusi. 27 listopada 1938 r. na Zdziarskiej Przełęczy na Spiszu m.in. zginął mjr Stefan Rago z 24 Pułki Ułanów.

Źródła i bibliografia

Prelegent podał część bibliografii, w której można zweryfikować podane w czasie wykładu informacje:

- S. Zahradnik, M. Ryczkowski, „Korzenie Zaolzia”, 1992.
- S. Zahradnik, „Gorzka zapłata dla niektórych zasłużonych”, Kalendarz Śląski 2006.
- J. Tomaszewski „Sprawozdania z ustanowienia polskiej administracji na Zaolziu w 1938 r.”. Slezsky Sbornik 2001/4.
- J. Tomaszewski, „Projekty polityki polskiej wobec Czechów na Zaolziu po 1 października 1938r”, Slezsky Sbornik 2002/4.
- M.P. Deszczyńskiego, „Ostatni egzamin. Wojsko polskie wobec kryzysu czechosłowackiego 1938-1939”, Warszawa 2004.
- M. Borak „Śląsk Cieszyński w latach 1938-1945”, [w:] Zarys dziejów Śląska Cieszyńskiego, Ostrawa-Praga 1992.
- M. Borak, „Zábor Těšínska v říjnu 1938 a první fáze delimitace hranic mezi Československem a Polskem (výběr dokumentů)”, Časopis Slezského zemského muzea, Série B, 46/1997.
- M. Borak, „Suchá v době okupace a války v letech 1938-1945”, Těšínsko, 48, 2005, č. 2.
- D. Korbel, „Podcinanie gałęzi... Polska polityka wobec Czechosłowacji w latach 1938–1939” [w:] A jednak wojna... Rok 1939 na Kresach Wschodnich i Zachodnich – zbiór referatów z Międzynarodowej Konferencji w Muzeum Górnośląskie w Bytomiu w 2020 r.